

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פוזנר שליט"א
(רעזא דרעזין)
פרשת משפטים תשפ"ה
ביהמ"ד באר ישראל

גיליון י"ח
משפטים - שקלים
תשפ"ז

רק שבתו יתן

כיצד מתרפאים? רפואת הנפש ורפואת הגוף. הרפואה ממאכלי השבת

טוב לטמים וטוב לבריות

פרשתנו - פרשת משפטים, מלאה היא במצוות. עיקרן בין אדם לחבירו, מחלק 'חושן משפט' שבשולחן ערוך, וכן כמה מצוות אחרות, כאיסור בשר בחלב וכמה מדיני איסור והיתר.

אך קו עדין עובר ביניהן, ועמדו על כך ברבים מספרי החסידות, כי גם במצוות העוסקות בחיובים שבין אדם לחבירו, ניתן למצוא רמז לחובות האדם לקונו. וכגון בדיני שמירת פיקדון, יש רמזים לחובות שמירת פקדון הנשמה, ובדיני עבד עברי ואמה עבריה הפותחים את הפרשה, מצאו בספרים הקדושים רמזים לגוף ונשמה.

בדרך זו הולך רבינו האור החיים הקדוש לכל אורך הפרשה, ומבאר כי עבד עברי רומז לנשמת האדם, ומכירת הבת לאמה רומזת לתפקיד האדם בעולם, וכך בכל המצוות.

גוף ונשמה

האריכו רבותינו בעניינים אלו, ונענה אף אנו חלקנו. ומתוך כל הפרטים הרבים בהם נוכל למצוא בפרשה את תפקידה של הנשמה, ובעיקר בחובות האדם לבחון את מעשיו ולדקדק בהם גם כאשר הוא טרוד בעסקיו ובשאר עניני הזמן - ניקח צידה לדרךנו שני פרטים ממצוות הפרשה, בהם נמצא קשר מיוחד לנשמת האדם ולחובות עבודתו, ובפרט ביום שבת קודש, זמן שהוא מעין עולם הבא, זמן רוחני שבו מתחברים אנו במקצת לעולם הנשמות, 'ומא דנשמתא' - כדברי ה**זהר הקדוש** (ח"ב דה:), יום בו אנו מנתקים את עצמנו מעניני העולם הזה.

עינים צופות

נפתח במעשה נורא שהתרחש אצל הרה"ק רבי משה טייטלבוים מאוהל זיע"א, בעל הספה"ק ישמח משה, כי פעם אחת בעלה לפניו שאלת עוף, וברור היה כי יש בו נקב בריאה וטרף הוא, אולם לא הצליח הרב להוציא מפיו תיבת 'טרף', ויהי לפלא. ואחר חקירה ודרישה נתברר הדבר, כי נוהג היה בעל העוף לנקב אחר השחיטה את העופות הבאים לביתו מן השוחט, והיה שולחם אל הרבנים והיו כותבים לו על פתק 'טרף', ובזה היה פוסק עצמו מתשלום שכר השוחט. כשמעו הישמח משה בדבר, הורה לאיש כי כל כלי ביתו נאסרו ועליו להכשיר את כל מטבחיו.

השתומם בעל העוף על הדבר, כי אמנם את ממון השוחטים גזל, אך העופות הרי כשרים היו, ולמה יאסר המטבח.

מלאכיו יצוה לך

מיאן הישמח משה לקבל את דבריו, והשיבו בתוקף: "דע לך, כי בשעה שעומד רב בישראל לפסוק את פסקו על דבר מאכל, המותר הוא באכילה או שמא אסור - עומדים שני מלאכים משני צידיו, האחד מצד

הקדושה והשני מצד הטומאה. כאשר פוסק הרב כי העוף כשר, מיד עונה המלאך הרע אמן בעל כרחו, והמלאך הטוב משפיע שפע קדושה על אותו המאכל, ובהסכמת הרע נעשה הוא ראוי לאכילה, ומחזק את גופו של האוכל, ומעלהו ממדרגת 'בעל חי' למדרגת 'מדבר'. שהרי רק על ידי זה יש לנו זכות לאכול מבשרם של בעלי החיים, כי באכילתם מתקנים אנו אותם ומעלים אותם למדרגת 'מדבר', ובלא זה אסור היה לנו לאכול. אמנם לעומת זאת, אם הרב פוסק את פסקו שהעוף אסור, מיד משפיע המלאך הרע את טומאתו על המאכל, והמלאך הטוב מסכים עמו, והוא נאסר באכילה."

"סוף דבר" - סיים הרב ואמר - "כשרות המאכלים וההכרעה בהם מסורה אך ורק בידי הרבנים, וכפי שיגזרו בארץ - כך יעשו מלאכי השמים. משום כך, כאשר פסקו מורי ההוראה על עופותיך כי אסורים הם, אם כי היה הדבר בטעות, כי אתה הוא שיצרת את החורים באברי העופות, מכל מקום כאשר הוציאו מפיהם תיבת 'טרף' - השפיע המלאך הרע את טומאתו, ואסר את העופות באכילה. משום כך, אם הלכת אחרי כן ובישלת בביתך את העופות הללו, נאסרו כל הכלים, ועליך להכשיר את כולם. כל זאת מלבד גזילת ממון השוחטים שבידך, אשר עליך ללכת מיד ולהשיב להם את כל שכר השחיטה שגזלת מאיתם. ולמן היום הזה והלאה היזהר והישמר מלעשות כן, וראה נא לאן הבאת את עצמך במעשיך הרעים".

אנשי קודש תהיו

זהו מעשה נורא, הנוגע לכמה ממצוות הפרשה, הן "מִדְבַּר שֶׁקֶר תִּתְּק" (שמות כג ז), והן איסור גניבה (שם כא לו). אולם בראש ובראשונה שייך הוא לפסוק (שם כב ל) "וְאֲנֹשִׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי וּבֶשֶׂר בְּשָׂדֶה תִּרְפֶּה לֹא תֹאכְלוּ לִלְבָּב תִּשְׁלַכְוּ אֹתוֹ". כמה דרשות דרשו חז"ל מלישנא דקרא 'ובשר בשדה טריפה' (ראה מכות יח. מנחות קא:), אולם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שלא לאכול בשר טריפות, כי ישראל עם קדוש המה, ומלבד עצם האיסור יש כאן ענין קדושה והנהגה ראויה.

והנה מעשה זה ממחיש בפנינו את הנקודה האמורה, כי זהירות בעניני גניבה וגזילה וממון הכוללת אינה שייכת רק לחלק החושן משפט, אלא גם לחלק הורה דעה, וכפי שבמעשה זה בא אדם על ידי מעשה גזילה לפגום בקדושת המאכלים. ומכאן נלמד כי גם האוכל מה שרכש בממון שאינו כשר יש בזה פגם באכילה, כדאיתא בספרים הקדושים כי עוון זה מטמטם את הלב ממש כאכילת מאכלות אסורות. ועל אחת כמה וכמה במה שנעשה במעשה האמור, שפסקו המלאכים הקדושים על מאכלות אלו כי טרפות הן.

מאמר הכתוב 'אנשי קודש תהיו' לי' מורה לנו את החובה לנהוג בקדושת האכילה, וסוד זה גילה הרה"ק בעל הישמח משה, כי הדרך להיות אנשי קודש עוברת בזהירות מבשר בשדה טריפה, בין טריפה

ממש ובין טריפה הנעשית על ידי מאמר המלאכים.

שני מלאכי השרת

אמנם בעיקר לוקחים אנו עמנו את היסוד הגדול והנורא ששמענו כאן, על דבר שני המלאכים הניצבים מצדי רב בישראל בשעה שעומד הוא לפסוק את פסקו על כשרות העוף, המותר הוא או אסור, וכפי שיפסק הרב כן יסמוך האחד ידיו על זה, והשני יאמר אמן.

ידוע ומפורסם מה שמצאנו כדוגמת זה בכל שבת קודש, כמאמר הגמרא הנודע (שבת קיט:): "תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטו מוצעת, מלאך טוב אומר 'הי רצון שתהא לשבת אחרת כך'. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר 'הי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו".

קדושת המאכלים וקדושת השבת

והנה, על שולחן השבת של בן ישראל, ודאי אין מניחים כי אם מאכלים כשרים בתכלית ההידור; אין זה כפי שעומדים המלאכים לשני צידיו של רב בישראל, לקבוע אודות העוף הכשר הוא הטרף, כן מוכנים מאכלי השבת, בשר ודגים וכל מטעמים, להתענג בעונג שבת רוחני וגשמי.

כאשר עמד המלאך הרע וקרא 'טרף' במעשה שאירע אצל הישמח משה, הרי מדובר על עצם כשרות המאכל. אולם לענין השבת, אין די לנו בכך שיוזר המלאך הרע בכשרות מאכלי השולחן, אלא דרגה גבוהה ועליונה יותר מתבקשת כאן - קדושת השבת השרויה על המאכלים אשר נועדו לכבודו.

דבר זה נבקשנו כספך וכמטמונים, אחר אשר נצא לדון בדיון הממון ליד הרופאים, ולמנוע לענייני חושן משפט - דין נזקי גופו של אדם.

ורפא ירפא

וכך נאמר בתורה הקדושה (שמות כא יח-יט): "וְכִי יִרְבֶּן אָנָשִׁים וְהָכָה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בֶּאֱזָן אוּ בֶּאֱגָרֹף וְלֹא מוֹת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב: אִם יָקוּם וְהִתְחַלַּךְ בְּחוּץ עַל מִשְׁעָנְתוֹ וְנָקָה הַמֶּקֶה רֶגְלָתוֹ יִתֵּן יָרֵפָא וְיָרֵפָא". ומכאן למדו חז"ל חלק מחמשת החיובים המוטלים על המזיק את גופו של חבירו, כפי שהאריכו בזה הפוסקים על פני כמה סימנים **בשלחן ערוך** חושן משפט (סימנים ת"כ-תכ"ב).

לענין לשון הכתוב 'ורפא ירפא', כתב רש"י שפירושו כפי שתרגם **אונקלוס**, שישלם המזיק את שכר הרופא. ודבר חידוש למד הרמב"ן מלישנא דקרא, שחייב המזיק ליתן את הממון ליד הרופאים, ולא יוכל המזכה לטעון כי מבקש הוא את הממון לעצמו מוטב לו להישאר במכתו ולהשתמש בכסף לצרכים

הנדפס בסוף ספר פרי קודש (הילולים) שכתב כי הרופא הוא הצדיק, וכתב עוד שרופא הוא היודע לקשר הגוף לנשמתו למקור שרשו בכסא הכבוד, ולא רופאי אליל שבזמנינו, מכל מקום בדור חשוך שכזה אין איתנו יודע עד מה, והתורה התירה לאדם ללכת לרופא כדי להתרפא.

רפואה של תורה

במאמר המוסגר, אגב דברי הרה"ק מקלויזנבורג על זקנו הרה"ק מזידיטשוב זיע"א בעל העטרת צבי, הנה בספר 'עשר קדושות' מובא כי שמע ממגידי אמת שפעם אחת בא לפני העטרת צבי איש אחד חולה וביקש ישועה. השיבו הרבי כי יבוא אליו ל'טיש' ושם ימשיך לו רפואה.

ואכן בא האיש לשולחנו הטהור של הרבי מזידיטשוב, ופרשת תרומה היתה, והזכיר שם את דברי רש"י על הפסוק (שמות כה ב) 'וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה', שפירש "לי - לשמי". ואמר הרבי, כי בתיבות 'רפואה שלימה' ישנן אותיות ו"ה ב'רפואה' ואותיות ו"ה ב'שלימה', ואם נוציא אותיות אלו ישאר 'רפא שלם', העולה בגימטריא 'תרומה' (156).

ומעתה יש לפרש, כי אמר הכתוב 'ויקחו לי תרומה', אך מלבד זה חסר אותיות הוי"ה העולה כ"ו כדי שיהיה בגימטריא 'רפואה שלימה', ועל זה כתב רש"י שיקחו לי לשמי ויתנוהו על התרומה, וביחד תבוא הרפואה.

זה היה כח הצדיקים להמשיך רפואה מתוך דברי תורה. כי חיות כל האדם וקיומו הוא מכח התורה, ונשמות ישראל קשורות באותיות התורה, וידעו צדיקי הדורות למצוא את שורש נשמות ישראל באותיות התורה ולהשפיע עליו ישועה ורפואה.

הליכה אצל רב התופס ישיבה

נשוב אל דברי הרה"ק מקלויזנבורג בתשובתו, שם המשיך וביאר לפי האמור את דברי הרמ"א (יורה דעה סימן שלה סעיף י) שם כתב וז"ל: "יש אומרים שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים. וצ"ח מקורו טהור מנימוקי יוסף פרק יש נוהלין (בבא בתרא דף נג. מדפי הרי"ף). וצריך ביאור, הרי גמרא מפורשת היא בבבא בתרא (דף קטז.), "דרש ר' פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים". אלא שהנימוקי יוסף שם כתב כי מנהג היה בצרפת ללכת דווקא אצל הרב התופס ישיבה. אמנם חלק זה הרי לא הביא הרמ"א כלל, אם כן למה צ"ח לנימוקי יוסף. ועוד הקשה, למה סמך הרמ"א דין זה למה שכתב השלחן ערוך כי בחולי מעיים אין האיש משמש את האשה.

ופירש בזה הדברי יציב, כי לפי האמור יש לומר שהרמ"א ברוח קדשו כיוון למה שהובא למעלה מן העטרת צבי, כי מאחר ומדובר כאן בחולי מעיים שהוא חולי פנימי, היה מקום לומר שיש לילך אצל חכם שהוא בעל רוח הקודש כיון שבזה אין מקום לדברי הרופאים כלל. לכן צ"ח הרמ"א לדברי הנימוקי יוסף שהדגיש כי הולכים אצל חכם התופס ישיבה, אף שאינו בעל רוח הקודש, וזה אינו סיבה שלא לילך אצל רופא מומחה, אלא רק תוספת להליכה אצל הרופא.

אם כן יש בדינו מקור מגלות התורה הן להליכה אצל בעל נבואה ורוח הקודש בשעתו, והן לחובת ההליכה לרופאים בימינו.

עד כאן תוכן תשובת הדברי יציב, אשר נהג למעשה על פי הכרעתו והקים את בית הרפואה.

והנה מדי דברנו בענין ההליכה אצל חכם, אל לנו לשכוח את דברי המאירי (בית החירה בבא בתרא שם) שפירש כי תכלית ההליכה היא כדי שילמדנו החכם להתפלל, כי אין האדם נפטר מן התפילה בזה שהלך לבקש ברכה, וחביבה תפילת החולה לפני ה', אלא שצריך ללמוד את דרכי התפילה.

ניתנה רשות לרופא

העולה מכל האמור, כי מה שנאמר בתורה 'ורפא ירפא' ולמדו מכאן חז"ל שניתנה רשות לרופא לרפאות, אינו סותר כלל לכך שהרפואה בידי שמים

יחיה גם בלא הרפואות, ואם יאמר שימות חלילה לא יועילו הרפואות.

אם כן, דברי הרמב"ן בפרשת בחוקותי אמורים כשיש נביא בישראל, ואילו דבריו בתורת האדם נאמרו בימינו כאשר בטלה נבואה, ובכגון דא מצוה לדרוש ברופאים וחובה לשאול את פיהם.

ילך אצל חכם

עוד הביא בדברי יציב שם על פי מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא יב.) כי אף על פי שבטלה נבואה מן הנביאים לא נתבטלה רוח הקודש מן החכמים, כי יתכן שלפי זה ישנו חיוב גם בימינו ללכת אצל צדיק קודם שהולכים אל הרופא. והביא דוגמא לדבר מהזקנו הרה"ק בעל העטרת צבי זיע"א ששלח מכתב ולהודיע כי גילו לו מן השמים על אודות מקרה מסויים שלא לילך אצל הרופאים. אכן, כל זה בדורות עברו שהיו בעלי רוח הקודש שהיה אפשר לסמוך על דבריהם, אולם בימינו אין איתנו יודע עד מה, ובעניני פיקוח נפש צריך לילך אצל הרופאים.

נתינת ספר הרפואות

אך הנה בגמרא (פסחים נז.) איתא שגזגז חזקיהו את ספר הרפואות שהיה בימיו והודו לו חכמים. ופירש רש"י שלא היה לב החולים נכנע בחוליים, והיו סומכים על הרפואות. אם כן אולי מזה נלמד שאין ראוי גם בימינו מטעם זה ללכת לרופאים.

אכן כתב בדברי יציב שם שהרמב"ם בפירוש המשניות (פסחים פ"ד מ"א) דחה טעם זה, וכתב שאם כן ראוי היה גם שלא לאכול לחם, אשר יש באכילתו רפואה גדולה לחולי הרעבון, וכי נמנע עצמנו מן המאכל משום חוסר האמונה.

גם במצוות העוסקות בחיובים שבין אדם לחבירו, ניתן למצוא רמז לחובות האדם לקונו. וכוונן בדיני שמירת פיקדון, יש רמזים לחובת שמירת פקדון הנשמה, ובדיני עבד עברי ואמה עבריה הפותחים את הפרשה, מצאו בספרים הקדושים רמזים לטוץ ונשמה

ובפירוש שיטת רש"י כתב הדברי יציב, כי אפשר לומר שלא גזגז את הרפואות שבספר, אלא רק את הספר עצמו, כדי שילכו האנשים להתפלל לה'. ועוד כתב כי יש לומר שהרפואות שהיו בזמן שלמה המלך שחיבר ספר זה כבר לא התאימו בימי חזקיהו, וכפי שאמרו הקדמונים שאין להשתמש בימינו ברפואות שבגמרא. אך ודאי שיש ללכת אצל הרופאים שבימינו המרפאים לפי מה שנודע להם.

ובפרט, כי בימי חזקיהו עדיין שימשו הנביאים וכדלעיל, ממילא יכלו לגנוז את ספר הרפואות כדי שילכו הבריות לדרוש נביאים. אולם אנו שאין איתנו יודעי רוח הקודש, וכדברי רבינו האור החיים הקדוש (בראשית 11) שפילול ריח הקודש אין בנו - מחוייבים אנו לשמוע לקול הרופאים.

חולי חיצוני ופנימי

עוד מביא הדברי יציב את דברי האבן עזרא ורבינו בחיי (שמות כא טז) שכתבו כי ניתנה הרשות לרופא לרפאות באיברים החיצוניים בלבד, כיון שגראים הם לעין, ואילו חולי פנימי אינו ביד הרופא ושם לא ניתנה הרשות, ויש להתפלל לה'. ולפי דבריהם נוכל להעמיד את דברי הרמב"ן על התורה בחולי פנימי.

אכן כתב שכל זה בזמננו, אולם בזמנינו נעשה גם חולי הפנימי כמעט כחיצוני, משום מיני המכשירים המצויים ביד הרופאים ואשר על ידם יכולים הם לראות את פנימיות גוף האדם. ומעתה גם בחולאים אלו יש לילך אצל רופאים, וכל העובר על זה הרי הוא חלילה בכלל המאבד עצמו לדעת.

ואפילו לפי דברי העטרת צבי (במכתבו לק"ק מונקאטש

אחרים, כאדם שממונו חביב עליו יותר מגופו, אלץ יקבל המעות רק בעבור הרפואה בפועל.

מה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'

והנה, על דרך כלל בעניני הרפואה, ידועים דברי הרמב"ן בפרשת בחוקותי (ויקרא כו ט) המאריך בדבר חסרון האמונה שיש בהליכה אל הרופאים, ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'. וכתב שם כי הכלל הוא שכאשר ישראל שלמים אין הטבע נוהג בהם כלל, לא בגופם ולא בארצם, והקדוש ברוך הוא מברך אותם ומסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא, "כִּי אֲנִי ה' רַפְאֵךְ" (שמות טו כו).

כך היו צדיקי ישראל עושים בזמן הנביאים, שלא היו דורשים ברופאים, אלא רק בנביאים. וכפי שעשה חזקיהו כאשר חלה בטהו, וכו' אל רופא קרא לביתו, הלא ישעיהו הנביא הוא שבא אליו. ואמר לו את אשר עליו לתקן. ואמר הנביא על המלך אסא (דברי הימים ב' טז יב) "גַּם בְּחִלְקִי לֹא דָרַשְׁתָּ אֶת ה' כִּי בְרָפְאִים", ואם היה ענין הרופאים נוהג בישראל לא היה לו לכתוב להדגיש דבר זה, אלא רק את מה שלא דרש את ה'. אלא, מכאן אתה למד כי טענה היתה עליו בעצם מה שפנה אל הרופאים. כי הדורש את הנביא - בל ידרוש ברופאים, אשר אין להם חלק בבית יראי ה'.

עוד מביא הרמב"ן שם ראייה ממה שאמרו בגמרא (ברכות סד.) על רב יוסף ורבה, שהמתין רב יוסף עשרים ושנים שנה למלחון כל ימי רבה, ובכל אותן השנים לא קרא לביתו אפילו אומן - מקיץ דם. ומפרש הרמב"ן שלא הוצרך רב יוסף לזה, כי לא היה דורש כלל ברופאים ואפילו ברפואותיהם הקלות, אלא סמך על הקדוש ברוך הוא.

ומה שדרשו חז"ל (ברכות ט.) בפסוק זה ואמרו: "ורפא ירפא - מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות", מביא הרמב"ן כי אין זו ראייה שיש לדרוש בהם, כי לא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא הרופא הוא שחייב לרפא כאשר הוא מתבקש לכך על ידי החולה אשר לא זכה להימנות על עדת ה' אשר חלקם בחיים. זו היא דעת הרמב"ן אשר דבריו ברור מיללו ושיטתו מיוסדת על יסודות נאמנים.

חובת הרופא לרפא

אמנם מאידך גיסא מצינו דעות אחרות בין הפוסקים. הנה בגמרא (גיטין נז.) מצינו כי ביקש רבן יוחנן בן זכאי מאת אספסיינוס המלך כי ישגר לו רופאים בעבור רבי צדוק. הרי שלא ראה פגם בשאלת פי הרופאים.

בענין זה עמד הרה"ק מצאנז קלויזנבורג זיע"א בעל השפע חיים, בעומדו לפני הקמת בית הרפואה 'לניאדו' בקרית צאנז, וקודם לכן בירר סוגיא זו, הלא היא כתובה על ספרו שו"ת דברי יציב (ליקוטים והשמות סימן ק"ד).

בראש דבריו מביא הדברי יציב את דברי הרמב"ן האמורים, כי מה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה', וברצות ה' דרכי איש אין לו עסק ברופאים. אכן הביא שם כי הרמב"ן עצמו כתב בספרו תורת האדם (שער המיחוש ענין הסכנה) כי הרשות שניתנה לרופא לרפאות - רשות של מצוה וחובה היא, ובכלל פיקוח נפש הוא אשר מחללין עליו את השבת, ומוטל על רופא שהרבים צריכים לו לנסוע לבית הרפואה ביום הכפורים שחל להיות בשבת, כי אין לך מצוה גדולה מזו לפי תפקידם, ואם הוא מונע עצמו הרי זה שופך דמים. וידוע ומפורסם כי הרמב"ן עצמו היה רופא.

דברי הרמב"ן - בזמן הנביאים

מעתה מפרש הדברי יציב את דברי הרמב"ן בפירושו לתורה, כי דווקא בזמן שהיו נביאים בישראל היו מרחיקים את הרופאים, כי ודאי יודע הנביא יותר מן הרופא, והחיוב לשמוע בקולו הוא בכל העניינים.

ואמנם נחלקו הראשונים בנביא האומר לאדם דבר מפי עצמו האם יש חובה לשמוע אליו, או שדווקא כאשר מתנבא בשם ה' חובה לשמוע לדבריו. אך על כל פנים ודאי נכוחים דבריו לאין ערוך יותר מדברי הרופא, ואם יש נביא בעירו אין טעם בהליכה אל הרופא, כי ממה נפשך, אם יאמר הנביא שיחיה הרי

דרך המוסר.

וכי יריבון אנשים' - אלו היצר הטוב והיצר הרע, כי היצר הטוב ודאי נקרא 'איש', וגם היצר הרע אם מניח לו האדם להתגבר עליו נקרא לבסוף 'איש', כדאיתא בגמרא (סוכה נב): "אמר רבא, בתחילה קראו הלך ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש, שנאמר (שמואל ב' יד) 'ויבא הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מצאנו ומבקר לעשות לאורח', וכתב (שם) 'ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו'".

וזהו 'כי יריבון אנשים', שהרגיז האדם יצרו הטוב על יצרו הרע, 'והכה איש את רעהו' - הוא היצר הטוב אשר תמיד נקרא 'איש', ומכה את 'רעהו' - זה היצר הרע. ונקרא היצר הרע בשם 'רע' ליצר הטוב, כי צריך האדם לעבוד את הקדוש ברוך הוא בשני יצרי - יצר טוב ויצר רע. וכפי שהבאנו למעלה בדבר שני המלאכים, ברכות נד. וכפי שהבאנו למעלה בדבר שני המלאכים, תכלית עבודת האדם היא שיאמר גם היצר הרע אמן בעל כרחו, אם על השולחן הערוך לכבוד שבת, אם על המאכלים הכשרים, ואם על הנהגות הראויות. אם כן היצר הרע יוכל להיות רעהו של היצר הטוב, כי יהיו מעשי שניהם מכוונים אל הקדושה.

והיאך היא הדרך להכות את היצר הרע, 'באבן' - אלו אותיות התורה הקדושה הנקראות 'אבנים', ומן בונים את התיבות הנקראות 'בתים', כדאיתא בספר **יצירה** (פרק ד משנה יח).

תורה לשמה - לשם ה'

והנה אמרו חז"ל (פסחים ג): "אמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה". ודאי עיקר לימוד התורה הוא 'לשמה', היינו 'לשם ה', היא אות ה' אחרונה שבשם הוי"ה הקדוש, לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה ולהשרות שכינתו 'יתברך בעולם המעשה. אולם אם רואה אדם שיצרו הרע מתגבר עליו ילמד תורה גם שלא לשמה, ולבסוף יכבוש את יצרו וילמד לשמה.

על כך איתא בגמרא (סוכה נב): "אם פגע בך מנוול זה - משכנה לבית המדרש". שם הוא מקום הבנין באותיות ובתיבות התורה הקדושה, ובזה אנו בונים את העולם כולו, כמו שנאמר (ישעיה נד ג) "וְכָל בְּנֵי אֱלֹהִים ה' וְכָל שְׁלֹם בְּנֵיךָ", אל תקרי 'בניך' - אלא 'בונים' (ברכות סד). ובזה נוכל לכבוש את היצר הרע.

אהבתי את אדוני ואת אשתי

בדרך זו מפרש הנועם אלימלך את הפסוקים בתחילת הפרשה האמורים בעבד עברי (שמות כא ה-י): "וְאִם אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֹא אֶצָּא חֶפְזִי: וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹקִים וְהִגִּישׁוּ אֶל הַדָּלֶת או אֶל הַמְּזוּזָה וְנָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וְעָבְדוֹ לְעֹלָם".

פירוש הדברים, כי אדם המתחיל בעבודת ה' נקרא 'עבד', ואם מלבד אהבתו את האדון ה' ברוך הוא עודנו אוהב את כל עניני העולם הזה, לא יוכל לצאת לחופשי ולהיות בן חורין ככל העוסק בתורה (ראה אבות פקד ו הלכה ב), ודבר זה מעכב את עבודת ה', כי כל עסק האכילה והשתיה והתענוגים ורדיפת הממון וכו' הוא מפסיד גדול בעבודתו.

ואמנם, צריכים אנו גם לכל אלו בעבור העבודה, כדי לעבוד את ה' בשני יצרינו, ובכח היצר הרע יוכל האדם לבוא אל מידת אהבת ה'. אולם צריך לעמול הרבה כדי לקחת את כח הרע ולהשתמש בו לעבודת ה' יתברך. וכגון בשבת קודש, הרי יש לו לאדם להתענג בתענוגים, אולם היצר הרע מגיש לפניו את המאכלים בעטיפה חיצונית, ומשדל אותו להישאר בחלק החיצוני שבה. אולם צריך האדם לעשות מעשי לשם שמים, ואז ימצא עצמו בחבורת היצר הטוב, והיצר הרע יאלץ לענות אמן בעל כרחו, על אשר לקח האדם את המאכל שהוא עצמו הגיש לפניו על מנת לפתותו לאכילה של תענוג, והנה בא היהודי והשתמש בזה לשם שמים.

בכך מפרש הרב ר' אלימלך את המשך הפסוק, 'והגישו אדוניו אל האלקים', שיעסוק בתורה לשמה כדי לייחד

במסכת שבת (טז:) שם שינונו כי את כל האוכלין אוכל אדם לרפואה בשבת. לפי פשוטן של דברים כוונת המשנה לומר כי האוכל מאכל בריאים, אף שעושה כן משום סגולת הרפואה שבו - מותר הדבר בשבת, ואין בזה משום גזירה שמה יסחוק סממנים, כי דרך אכילה היא. אולם בדרך רמז יש לפרש כי כל האוכלין שאוכל אדם בשבת - יש בזה רפואה.

כי ביום הזה ישנם יחודים גדולים בעולמות העליונים הנמשכים על ידי כוונת האכילה כראוי ומשפיעים על כל מעשי האדם, וזהו שורש הרפואות. וכאשר מחבר האדם את עצמו לאותם הייחודים העליונים, נעשית האכילה עצמה למעשה רוחני של רפואה. על כן שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, כי קדושת השבת פועלת מעצמה גם בלא שמזכירין בפירוש את צרכי הרפואה.

וזהו 'שבתו יתן ורפא ירפא', כי כאשר יתן האדם את שבתו ויקדש את אכילתו בשבת - תבוא הרפואה מאליה, כי אפילו המאכל הפשוט ביותר, כאשר אוכלים אותו בשבת, הרי הוא נעשה סם חיים. שולחן הערוך בליל שבת ובאים המלאכים ורואים אותו - נעשה שולחן של רפואה.

שתי רפואות

כיוצא בדבר, נוהגת היתה אמו של **הרה"ק רבי מנדל מרימנוב זיע"א** לומר, כי אמירתנו בלשון המדוברת "הייליגער שבת" רומזת לכח הרפואה שיש בשבת, כי 'הייל' והיילט' לשון רפואה הן.

ומעין הדברים האלה כתב בספה"ק **ליקוטי מוהר"ן**

מה שנאמר בתורה 'ורפא ירפא' ולמדו מבאן חז"ל שניתנה רשות לרפא לרפאות, אינו סותר כלל לכך שהרפואה בידי שמים היא. כשם שהקדוש ברוך הוא ברא את המאכלים וצריך האדם לאוכלם אף שחייתו בידי שמים

(תורה נ"ח), כי שבת קודש יכולה היא שתרפא רפואות הנפש ורפואות הגוף, בבחינת 'שבתו יתן ורפא ירפא' - שתי רפואות על ידי השבת, רפואת הנפש והגוף הכרוכות זו בזו.

וממילא יש להיזהר גם בהיפך הדבר, כי אם פוגמים חלילה בקדושת השבת ואין נזהרים בשמירתה עלול הדבר לבוא חלילה לידי היפך הרפואה, הן לגוף והן לנפש.

את הנדחת אשתי

עומדים אנו בפרשת משפטים, הפרשה האחרונה מפרשיות שובב"ם, וזקוקים אנו לרפואת הנפש יותר מבכל הזמנים. ומי שעסק הרבה בעניני השובב"ם הוא **הרה"ק רבי ישראל מוילעדיניק זיע"א** בעל הספה"ק **שארית ישראל**, אשר זכינו להוציא את ספרו לאור עולם במהדורה חדשה ובכלי מפואר.

וכתב שם (לקוטים) כי בפרשת משפטים יש תיקון לכל הנדחים והאובדים, ומריבוי הדינים העוסקים במזיק וניזק ובמכה ומוכה וכל שאר עניני הפרשה, ימצא תיקון לכל אלו בלימוד דברי התורה הקדושה על אודותם.

על כך אומרת התורה 'רק שבתו יתן', כל דקין מיעוטיין הם, שצריך האדם למעט את עצמו ולנהוג בהכנעה, ועל ידי זה יתן הקדוש ברוך הוא את שבתו - שבת ותשובה, שבת בו תשוב, ושבת אותיות 'בשת', כי אין לך תשובה גדולה יותר מן הבושת, ועל ידי זה ישלח לו הקדוש ברוך הוא תשובתו מלמעלה ורפא ירפא.

וכי יריבון אנשים

הרה"ק הרב ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א מבאר פסוקים אלו בספה"ק **נועם אלימלך** בפרשתנו על

היא. כשם שהקדוש ברוך הוא ברא את המאכלים וצריך האדם לאוכלם אף שחייתו בידי שמים, ואם יבוא אדם ויטען כי אינו אוכל ואינו שותה כי סומך על הקדוש ברוך הוא שגזר עליו חיים, מבין כל בר דעת כי אין בדברים אלו ממש.

וכן אמרו חז"ל (מדרש שמואל פרשה ד סימן א), כי פעם אחת היו רבי ישמעאל ורבי עקיבא מהלכין בחוצות ירושלים והיה עמיהם אדם אחד, פגע בהם אדם חולה ושאלם במה יתרפא, ויעצו לו מיני רפואות לקחת. תמה האיש הנלווה להם כיצד עשו כנגד גזירת שמים והשיבו לו כי גם העובד את האדמה מכניס עצמו בדבר שאינו שלו, וסיימו ואמרו: "לא שמעת מה שכתוב (תהלים קט ט) 'אנוש כחציר ימיו', כשם שהעץ אם אינו נזבל ומתנכש ונחרש אינו עולה, ואם עלה ולא שתה מים (ולא נזבל) אינו חי והוא מת, כך הגוף הוא העץ, הזבל הוא הסם, איש אדמה הוא הרופא'".

אם כן, ודאי יכול הקדוש ברוך הוא לרפא כל אדם, אלא שנתן רשות לרופא לרפאות. אלא שפירשו הקדמונים כמה פירושים בגדרי רשות זו, וחילקו בין ימי הנביאים לימים שלאחריהם, ובין מכה פנימית וחיצונית.

ובשביעית יצא

מבקשים גם אנו לחדד את הדברים, ונשים עטרה לראשנו את דבריו הנפלאים והקדושים של **הרה"ק בעל התפארת שלמה זיע"א** בפרשתנו, השייכים גם לענין מה שהזכרנו קודם לכן בדבר קדושת השבת וכוחה המופלא, בהיותה צינור רוחני להשפעת כל הטובות לעולם, בגוף ובנפש, בחומר וברוח.

יסוד זה המקשר את ענייני הפרשה לשבת קודש, נוכל למצוא כבר בתחילת הפרשה, בדיני עבד עברי העובד את אדונו שש שנים ובשביעית יצא לחפשי חנם. והרמז בולט לעין, כי שש שנות העבודה הן ששת ימי המעשה, וביום שבת קודש שובתים ממלאכה.

שֶׁבֶת - שְׁבִיבָה וּשְׁבִיבָה

וכך מפרש התפארת שלמה גם את דיני החובל בחבירו שחייב בחמישה דברים ואחד מהם הוא שְׁבִיבָה, כמו שנאמר (שמות כא ט) "דָּק שְׁבִיבָה יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא", וְשִׁבְתוֹ יִתֵּן רֹמֵז לְשֶׁבֶת, כי יכולה היא שתרפא את האדם הן מנגעי לבבו והן ממכות גופו.

ובאמת את כל הפרשה יש לפרש הן לענין הגוף והן לענין הנשמה, כי החובל בחבירו הוא גם כפשוטו שהכה בגופו, וגם בנזק רוחני שהזיק לו.

והנה אחד מחמשת הדברים הוא שְׁבִיבָה, שגם הוא אותיות שְׁבִיבָה, לומר לך כי גם כאן נרמז ענין רוחני.

אם כן, המפתח לרפואת הגוף והנפש היא שבת קודש, ואדם המתפתח על רפואת חבירו בשבת קרובה תפילתו להתקבל יותר מימות החול. כי דווקא בזמן בו אין מזכירין את צרכי הגוף, נשמעת התפילה יותר מכח קדושת היום, שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא.

רפואת הנפש ורפואת הגוף

על פי דברי התפארת שלמה נוכל להמשיך ולפרש מה שאמרו חז"ל (שבת קיח): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוש - מוחלין לו, שנאמר (ישעיה נז ב) 'אשרי אנוש יעשה זאת וגו' [כל שומר שבת] מחללו, אל תקרי מחללו אלא מחול לו". כי קודם הריפוי בדרך הרפואות צריך האדם לרפא את נפשו, ורק אחר כך ישלים האדם את רפואת הגוף. ועל ידי קדושת השבת מחבר האדם בין גופו לנפשו בקדושה, והשבת מחברת בין אדם לחבירו ובין אדם לקונו. על כן, כאשר רוצים לבקש עבור מי שניזק בגופו ובנפשו, שבת קודש היא הזמן המיוחד לזה, אלא שאין התפילה באה כצורת ימי החול בבקשת צרכים מפורטת, אלא כדרך תפילות השבת, הנושאת בכנפיה את הברכה ואת החיים ואת הרפואה.

אוכלין לרפואה בשבת

עוד מבאר התפארת שלמה את הפסוק בדרך נוספת, השייכת לענין מאכלי השבת וקדושת המאכלים בכלל, אשר עסקנו בזה למעלה. ומביא את המשנה

שם ה', ויגישו 'אל הדלת' - היא השכינה הקדושה אשר בגלות היא דלה, 'ורצע אדוני את אזנו במרצע' - שיראה להתקשר עמו לעבודת ה' ויבזה יעבדנו לעולם.

שניהם כאחד טובים

עד כאן לענין עבד עברי, ובזה שב הנועם אלימלך לביאור פרשת חובל בחבירו, ומפרש כי הכאות באבן היא בדברי התורה וכו', ואילו 'באגרוף' רומז למידות טובות, אשר על ידן יהיה בעל אגרוף לנצח.

וכאן מזהירה התורה, כי יתכן שיצליח האדם בסיוע יצור הטוב להכות את היצר הרע, אולם עדיין 'ולא ימות, ונפל למשכב', ועלול לבוא לידי מכשול של עבירה. אכן 'אם יקום' לעמוד במדרגת העולמות העליונים הנקראים 'קומה', 'התהלך בחוץ' - שיזכה למדרגה בה כל החיצוניות מביאה אל הקדושה, אז יעמוד 'על משענתו' - שתהיה לו התורה למשענת יחד עם המידות הטובות, בלא שום פסולת, וממילא 'ונקה המכה', שישלוט בו היצר הטוב שתפקידו להכות את היצר הרע, ושוב לא יצטרך להכאות אלו, כי יעבדו שניהם יחד בקדושה. וממילא 'רק שבתו יתן ורפא ירפא', שיזכה לשבת בעולמות העליונים ושם תהא דבוקה מחשבתו, אלא שישפיע השפעות טובות כאן בעולם השפל לרפואה וישועה בכל הענינים. זהו פירושו הנפלא של הנועם אלימלך בדרך המוסר.

צרעת ממארת היא

ומדי דברנו בחובת הזהירות בשמירת השבת, המביאה לרפואה ולמה שכנגדה, נזכיר בזה מעשה שהיה. גביר אחד היה בעל צדקה מופלג, וגם נוות ביתו ידועה היתה במעשי החסד שהרבחה לעסוק בהם. אך יום אחד פקדה את ביתם צרה גדולה, והאשה לקחה בצרעת חמורה. הכל התרחקו מן הבית כדי שלא להידבק חלילה, והאיש לא חסך מכספו והזמין את גדולי הרופאים כדי למצוא מזור ותעלה לרעייתו. בקושי רב הצליח לשכנע אותם להתגבר על פחדם מן הסכנה ולבוא אל ביתו, אולם אחר רגעים ספורים הודיעו כי מחלה זו חשוכת מרפא היא, ואין לאל ידם לעשות מאומה.

אחר שנתייסרו כמה חודשים, הוצע להם לנסוע אל חצר קדוש של **הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א**, אשר נודע כבעל מופת גדול ופועל ישועות בקרב הארץ. כסף לא חסר לבני הזוג, ובכרכרה הדורה נסעו אל בית הרבי.

ואל תביאנו לידי נסיון

אולם, אך זה נכנסו אל חדרו של הרבי, ועוד קודם שיספירו את דבר המחלה אשר פקדה את ביתם, מיד הרעים רבי מאיר בקולו על האשה וצעק: "מדוע חיללת את השבת". וברור היה כי בלא שהוצרכו לומר לו דבר, כבר נתן הרבי תשובה לסיבת המחלה.

נבהלה האשה והשיבה: "הכיצד זה יעלה על הדעת להאשימיני באשמה חמורה כזו, הלא מעודי נזהרתי בשמירת השבת, והרבה טרחתי לכבודה כבר כמה ימים לפניך, ולמה יאמר הרבי עלי כזאת".

אולם הרבי נותר בשלו ואמר: "מאיר אינו אומר שקר. אמרי נא לי, מדוע תפרת בשבת".

אז נזכרה האשה במעשה שאירע לפני זמן רב. פעם אחת שב בעלה מן היריד בשעה מאוחרת מאוד, אחר שכבר הדליקה את הנרות לכבוד שבת. וכאשר חיפשה בעבורו בגד נקי לשבת, ראתה כי אין בידה כי אם חולצה אחת אשר היה בה קרע קטן. ובגודל יראתה מפני בעלה סמכה על כך שעדיין לא שקעה חמה, ותיקנה את הבגד אחר הדלקת נרות.

כאשר עלה הדבר על דעתה, פרצה בבכי מר וביקשה מאת הרבי תיקון לחטאה הנורא. ואכן ניכר היה כי מתחרטת היא בלב שלם על כך ובוודאי לא תשוב עוד לכסלה, וגם התוודתה על עוונה, ושובה בתשובה שלימה.

פדיון נפש

נענה רבי מאיר ואמר: "קראו נא אלי את יוסף החייט".

כאשר בא החייט אצלו, אמר לו רבי מאיר: "הן לפני כמה ימים באת אלי לתנות את מר גורלך, כי צריך אתה למענות בעבור נישואי בתך ואין בידך כלום. ערוך נא לי את החשבון, כמה תצטרך עבור צרכי הנישואין".

נבהל יוסף מן השאלה, אך חזקה עליו מצות הרבי, והוא יצא לחוץ ושב אחר כמה רגעים כשבידו חשבון מפורט, מחוט ועד שרוך נעל, ובסיכומו של דבר עלה כי זקוק הוא לארבע מאות רובל.

אמר הרבי לאשת הגביר: "תנו אתם את הוצאות החתונה ליהודי זה, ובזכות הצדקה - תזכו לרפואה". מיד הוציאה האשה את כל הסך המבוקש, ומנתה אותו לידי החייט המאושר, ואכן נתרפאה במהרה מצרעתה. זהו כוחה של השבת, אשר לשומריה - רפואה קרובה לבוא, אולם למזלזלים בשמירתה חלילה - יכולה היא שתהפוך ברגע אחד להיות להיפך הרפואה. וזהו 'רק שבתו יתן ורפא ירפא', ומי שחילל את השבת הוצרך להוסיף וליתן מעות לכפרה ולפדיון נפשו.

רפואת ה' ורפואת בשר ודם

אכן יש כאן נקודה עצומה שמבקשים אנו להוסיף על כל האמור, ועמד עליה **רבינו בחיי** כאן.

בכל התורה כאשר מדובר על רפואת בשר ודם, נאמר השורש 'רפא' בדגש הפ"א. כך הוא בפסוק זה - 'וַיִּרְפָּא יִרְפָּא', וכך גם בפסוק (ירמיה נא ט) 'וְרַפְּאנוּ אֶת כָּכָל וְלֹא נִרְפָּתָה'. אולם כאשר מדובר על רפואת הקדוש ברוך הוא, באה האות פ"א בלא דגש, וכגון בפסוק (שם יז יד) 'וְרַפְּאֵנוּ ה' וְרַפְּאֵנוּ', וכן (תהלים קמז א) 'הִרְפָּא לְשִׁבּוּרֵי'.

מה שנאמר בתורה 'ורפא ירפא' ולמדו מכאן חז"ל שניתנה רשות לרפוא לרפאות, אינו סותר כלל לכך שהרפואה בידי שמים היא. כשם שהקדוש ברוך הוא ברא את המאכלים וצריך האדם לאוכלם אף שחיותו בידי שמים

לב", וכהנה רבות. אין אנו דנים בחלק הדקדוקי שבדבר, אך כך הוא לאורך כל פסוקי התנ"ך.

עוד מרבותינו הראשונים עמדו בדבר זה, ובספרים הקדושים האריכו בפירושו.

רבינו בחיי עצמו מפרש, כי רפואת בשר ודם אינה רפואה קלה, ובאה על ידי צער וטורח.

וכגון אדם הצריך לעבור ניתוח, כמה יסורים מתייסר עוד קודם שעלה על שולחן המנתחים, כי צריך להכנה גדולה וקשה, ולבדיקות רבות שאינן מן הנעימות. ולאחר מכן הניתוח עצמו שיש בו צער ויסורים גדולים, ופעמים שאינו מצליח, ולפעמים יש לשוב ולנתח, וגם ההחלמה מן הניתוח אורכת לעתים כמה חודשים.

מה שאין כן רפואתו של הקדוש ברוך הוא בקלות ובנחת היא באה, "בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשֶׂיר וְלֹא יוֹסֵף עֲצָב עִמָּה" (משלי יב).

הנני רופא לך

וכאן מתגלה לנו דבר פלא.

הנה אמרו חז"ל **בפרקי דרבי אליעזר** (פרק נב) כי עד חזקיהו המלך לא היה אדם שקם מחוליו.

ואמנם אצל אברהם אבינו אמרו שבא הקדוש ברוך הוא לבקר את החולה ביום השלישי למילתו, ובאותה שעה עסק במצות הכנסת אורחים, וכפי שפירשו בזה צדיקים כי 'אורח' נוטריקון 'אור ח' - היא הברכה השמינית שבשמונה עשרה, ברכת 'רפאנו'. אך שם היתה זו רפואה ממצות מילה, ולא מסכנת חיים, והרי לא הוצרך אברהם כלל לרפואים.

אבן טובה לרפואה

ולהדיא אמרו בגמרא (בבא בתרא טז:): "רבי שמעון בן יוחי אומר, אבן טובה היתה תלויה בצוארו של

אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא". ומדי אותה אבן טובה - היא מצות הכנסת אורחים שהיה דבוק בה בכל כוחו. אלא שרפואתו של אברהם אבינו לא היתה כרפואת הרופאים, אלא מסוג אחר היתה, מכח אור ח' - אור המידה השמינית. וכפי שאמר בזה הרה"ק **רבי אורי מסאמבור זיע"א**, כי תיבות 'אורח' ו'רופא' שוות הן באותיותיהן, מלבד אות אחת, שב'אורח' ישנה האות ח', וב'רופא' יש תחתיה את האות פ". אך שאר האותיות הן 'אור'. והנה הפער בין פ' שמנייה 80 לח' שמנייה 8 הוא 72, כמנין 'חסד'. כי האורח ממשיך חסד למארח, ועל ידי זה נעשית רפואה. אם כן אברהם אבינו שמידתו חסד היה ממשיך רפואה בכח מצות הכנסת אורחים.

בדומה לזה כתב בספרה"ק **דגל מחנה אפרים** בשם זקנו **רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א** כי אורח הוא אור ח', ואברהם אבינו שמידתו חסד היה מכניס את אור הבינה בכל המידות.

אם כן בוודאי מה שאמרו חז"ל כי עד חזקיהו המלך לא קם איש ממחלתו, ודאי הכוונה לחולי מסוכן, כפי שאמר חזקיהו עצמו (ראה ברכות י) כי מצבו משול למי שחבר חדה מונחת על צווארו, ואף על פי כן אל יתייאש מן הרחמים.

מקדים רפואה למכה

אך באמת נראה כי עומק פנימי יש בדברים אלו. בביתו של אברהם אבינו היו החולים מתרפאין על ידי האבן הטובה של הכנסת האורחים, אולם לא בהכרח ידעו הללו כי חולים הם, שכן חוליים פנימי היה וצפון מן העין.

כי הנה על ישמעאל נאמר (בראשית טז יב) 'וְהָיָה פֶּגֶז אֶדְם', 'פרא' אותיות 'רפא', ובא כאן דגש, כענין רפואתו של הקדוש ברוך הוא, אלא שכאן הוא להיפך. ובזה תלויה היתה רפואת החולים, האם באה מצד 'רפא' או מצד 'פרא'.

לביאורן של דברים נוספים, כי **בזוהר הקדוש** (ח"ב לב.) משמע שישמעאל מל ולא פרע, כי אמרו שם שלא מל כיאות וכתיקון, ואילו **במדבר** (ראה בראשית רבה מז ח) משמע שמל ישמעאל וגם פרע הערלה. אך צריך לומר שאמנם כלפי חוץ עשה פריעה, אך לא זכה לסוד הפנימי שבמילה - הוא סוד הרפואה השלימה, לכן נותר פרא ולכלל 'רפא' לא בא.

בתוך אותיות שמו של ישמעאל נמצא השם 'א-ל' - הוא שם מידת החסד. אולם את מציאות הרפואה השלימה לא קיבל, וכפי שהזכרנו למעלה מדברי העטרת צבי שייסודה בתוספת שם הוי"ה, על כן אף שיש לו חלק בקדושה, ומתפלל הוא לה' - עדיין הוא פרא, והרפואה האלקית בלא צער, הנרמזת בדגש שב'רפא' - לא ניתנה לו.

כח זה - ניתן רק לבני ישראל שומרי השבת, כי שבת קודש רפואה היא לישראל, שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ובכח אכילת מאכלי השבת בקדושה יזכו ישראל לרפואת הגוף והנפש.

רפואה שלימה מן השמים

על כך דרש רבינו בחיי כי 'ורפא ירפא' נכתב בדגש, לרמז על הרפואה הבאה בידי שמים, כי דווקא ברפואה בידי אדם הבאה מצד 'פרא אדם' יש לדרוש ברופאים, אולם מי ששייך למידת החסד של אברהם אבינו - מתרפא בלא זה, בראיית האבן הטובה התלויה בצווארו, ובכח דביקותו בקדושת השבת, עד כדי שיוכל לזכות לרפואה בלא שידע כלל שחלה. אם כן, יוכל כל אחד ואחד לזכות להגיע לדרגה נפלאה זו, כי עד שלא יבואו ימי הרעה - ובעוד ה' לא יבואו כלל - יזכה לרפואה בכח השבת. אלא שכדברי התפארת שלמה עליו להכניע עצמו בבחינת 'רק', ואז הקדוש ברוך הוא יתן שבתו ורפואתו.

יהי רצון שכל הצריכים לרפואה יזכו לבריאות שלימה, הן לרפואת הגוף והן לרפואת הנפש, ונזכה במהרה לרפואה הגדולה של כל ישראל בביאת גואל צדק ובבנין בית הבחירה במהרה בימינו אמן.